provincie Zuid-Holland

GS brief aan Provinciale Staten

Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl/contact

Datum
27 oktober 2026

Ons kenmerk
PZH-2026-897558846
DOS-2026-0004325

Bijlagen
2

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:
Maatregelenpakket erfgoedlijnen 2027

Geachte Statenleden,

Met deze brief informeren wij u over ons besluit van 27 oktober 2026 om het Maatregelenpakket erfgoedlijnen 2027 vast te stellen. In het Maatregelenpakket erfgoedlijnen 2027 (zie bijlage) staan alle projecten waarvoor subsidie kan worden aangevraagd in het kader van de Subsidieregeling erfgoedlijnen Zuid-Holland 2025. Daarnaast informeren wij u met deze brief over enkele ontwikkelingen binnen de erfgoedlijnen.

Maatregelenpakket erfgoedlijnen 2027
Met meer dan 300 externe partners werkt de provincie Zuid-Holland samen aan het ontwikkelen en beleefbaar maken van zeven erfgoedlijnen. Met deze subsidie van de provincie Zuid-Holland kunnen de komende jaren meer dan 1.000 vrijwilligers zich blijven inzetten voor hun passie: het zichtbaar en beleefbaar maken van de geschiedenis van Zuid-Holland, met positieve effecten op gezondheid en leefomgeving.

Jaarlijks geven de erfgoedtafels ons een zwaarwegend advies over de uitvoeringsprojecten die bijdragen aan het behalen van de ambities van hun erfgoedlijn. Het advies van de erfgoedtafels hebben wij ook dit jaar verwerkt in het Maatregelenpakket erfgoedlijnen 2027. Dit heeft geleid tot een mooi en divers pakket met projecten voor 2027 dat ons erfgoed en de bijbehorende verhalen beter bekend, zichtbaar en toegankelijk maakt.

Enkele aansprekende voorbeelden uit het pakket zijn:

- **Zij aan Zij – Vrouwen van de Zuid-Hollandse Eilanden** – Reizende expositie die de verhalen en betekenis van invloedrijke en onderbelichte vrouwen uit de Zuid-Hollandse eilanden zichtbaar maakt.
- **Tuinmuur Huize Bijdorp** – Herbouw van de historische tuinmuur van de monumentale moestuin van Huize Bijdorp om het erfgoedensemble te herstellen en behouden.
- **Reizend podium Oude Hollandse Waterlinie** – Dit reizende OHW-podium verbindt lokale evenementen met erfgoed, cultuur en ontmoeting, en houdt kennis, netwerken en samenwerking tussen deelnemende locaties en organisaties actief en duurzaam geborgd.

- **Kraanbaan Kabelfabriek Alblasserdam** – Verplaatsing en herbestemming van de monumentale kraanbaan van de Kabelfabriek als zichtbaar erfgoedelement bij transferium d'Ouwe Kabel.
- **Langeafstandswandelroute Trekvaarten** – Ontwikkeling van een meerdaagse cultuurhistorische wandelroute langs de Zuid-Hollandse trekvaarten om erfgoedbeleving en recreatie te versterken.
- **Atlantikwall-erfgoed Goeree-Overflakkee** – De gemeente brengt samen met vrijwilligers het Atlantikwall erfgoed in beeld om het te waarderen, ruimtelijk te beschermen en de beleving te versterken.
- **Katwijks museum** - Inrichting van een nieuwe museale presentatie in het Katwijks Museum over de Romeinse geschiedenis van Katwijk en Fort Brittenburg.

Tot slot zijn er dit jaar enkele projectenvoorstellen ingediend die op meerdere erfgoedtafels worden uitgezet, zoals het project **"Rijnkadeboulevard - 2.000 jaar historie in Bodegraven"** van de gemeente Bodegraven waarbij het verhaal van de Limes, Oude Hollandse Waterlinie en de Trekvaarten wordt verteld. Daarnaast brengt het project **Bankjesverhalen** de geschiedenis van de erfgoedlijnen Landgoederenzone en Trekvaarten tot leven, met QR-codes op zitbanken die toegang geven tot lokale historische verhalen.

Overzicht inzet middelen Maatregelenpakket erfgoedlijnen 2027
In het Maatregelenpakket erfgoedlijnen 2027 zijn 56 projecten opgenomen voor een totaal subsidiebedrag van € 3.462.366. In onderstaande tabel ziet u de verdeling hiervan over de zeven erfgoedlijnen. Het is de erfgoedtafels wederom gelukt om veel cofinanciering (eigen middelen én bijdragen van derden) te realiseren, zowel geldelijk als in de vorm van de inzet van vrijwilligers. De provinciale inzet wordt door andere partijen zoals gemeenten, stichtingen, verenigingen en commerciële partijen bijna verdrievoudigd. Dat ziet u hieronder in de tabel. De projecten genereren samen daarnaast een inzet van ruim 12.300 vrijwilligersuren.

Tabel: Verdeling subsidie per erfgoedlijn

Erfgoedlijn	aantal projecten	Subsidie provincie	Cofinanciering	Totaal projectkosten
Atlantikwall	11	442.653	470.131	912.784
Historisch Haringvliet	11	626.632	575.431	1.202.063
Landgoederenzone	7	525.149	1.133.685	1.658.834
Neder Germaanse Limes	3	160.000	194.050	354.050
Maritieme Industrie	13	1.203.072	3.261.124	4.464.196
Oude Hollandse Waterlinie	3	209.808	93.748	303.556
Trekvaarten	8	295.052	307.638	602.690
Totaal	**56**	**3.462.366**	**6.035.807**	**9.498.173**

De erfgoedlijn **Maritieme Industrie** is eind 2024 gestart en bevindt zich daarmee in de ontwikkelfase. Nieuwe partners sluiten zich aan, er is veel enthousiasme binnen het netwerk

en er liggen volop kansen voor de uitvoering van fysieke projecten. Om deze groei en ontwikkeling te stimuleren, wordt in het huidige subsidiejaar relatief veel subsidie toegekend aan deze erfgoedlijn. Hier tegenover staat de erfgoedlijn **Oude Hollandse Waterlinie**, die zich inmiddels in fase 4 (de volwassenheidsfase) bevindt. Binnen deze erfgoedlijn ligt de nadruk minder op nieuwe fysieke investeringen en meer op het versterken van de beleefbaarheid van het erfgoed, met name via een grootschalig publieksevenement.

Financiën en dekking
In de begroting 2027 is in totaal € 3.923.471 beschikbaar voor de erfgoedlijnen. Een deel hiervan (€ 1.123.471) betreft de gedecentraliseerde rijksmiddelen ten behoeve van subsidie voor de restauratie van rijksmonumenten. Binnen het budget is er ruimte beschikbaar voor aanvullende opdrachten (€ 461.105). Een erfgoedtafel heeft af en toe de voorkeur voor een opdracht in plaats van een subsidie, omdat de provincie dan een wat andere rol op zich kan nemen en gedurende de uitvoering wat meer invloed kan uitoefenen op het resultaat. Bovendien past het binnen de criteria voor een opdrachtverlening.
In dit geval gaat het om de organisatie in 2027 van drie jaarlijkse publieksevenementen zoals de Dag van het Kasteel en Bunkerdag en vier ondersteunende communicatieopdrachten. Met deze opdrachten is een bedrag gemoeid van in totaal € 225.000. Het resterende budget (€ 236.105) zal worden gebruikt voor het uitzetten van aanvullende opdrachten, zoals:

- De organisatie van de erfgoedtafels,
- Onderzoeken en verkenningen ten behoeve van alle zeven erfgoedlijnen
- Het uitvoeren van de ambities die zijn beschreven in het Beleidsperspectief Cultuur en Erfgoed waaronder het laten uitvoeren van toegankelijkheidsscans van erfgoedlocaties.

Tabel: Begroting

subsidie restauratie rijksmonumenten	1.123.471	
subsidie ontwikkelprojecten erfgoedlijnen	2.338.895	
Subsidieplafond - totaal subsidie Ontwikkeling en Restauratie		**3.462.366**
opdrachten gelabeld projecten erfgoedlijnen specifiek	225.000	
generiek budget opdrachten erfgoedlijnen	236.105	
Totaal opdrachten		**461.105**
Totaal subsidieplafond + opdrachten		**3.923.471**

Ontwikkelingen erfgoedlijnen in 2026
Na de vaststelling van het Beleidsperspectief Cultuur en Erfgoed (PZH-2025-875877118) en het Uitvoeringsprogramma (PZH-2026-889042561) is gestart met de uitvoering van de nieuwe ambities binnen de erfgoedlijnen. Een belangrijk aandachtspunt is de toegankelijkheid van erfgoedlocaties voor mensen met een fysieke, auditieve, visuele of verstandelijke beperking. Uit de in het voorjaar uitgevoerde nulmeting blijkt dat erfgoedorganisaties hier steeds meer aandacht voor hebben, maar dat verdere kennisontwikkeling, samenwerking en informatievoorziening nodig zijn. Daarom zet de provincie in 2027 in op kennisdeling, toegankelijkheidsscans, subsidiestimulering en het

delen van goede voorbeelden. De eerste scans zijn al uitgevoerd en aanbevelingen worden verwerkt in nieuwe plannen en projecten.

Ook wordt binnen de erfgoedlijnen gewerkt aan inclusie, diversiteit en meerstemmigheid. Binnen de erfgoedlijnen Atlantikwall en Historisch Haringvliet wordt verkend hoe immaterieel erfgoed en streekgeschiedenis beter kunnen worden opgenomen in de programmering, met ruimte voor een breder netwerk en meerstemmige, soms ook schurende verhalen. Op de Landgoederenzone staat het koloniale verleden op de agenda; dit thema krijgt in 2027 een vervolg. Daarnaast organiseerden de erfgoedlijnen Landgoederenzone en Atlantikwall dit voorjaar een gezamenlijke erfgoedtafel over de rol van landgoederen tijdens de Tweede Wereldoorlog en versterking van de onderlinge samenwerking. Dit najaar is de Handleiding **'Iedereen Welkom in de Oude Hollandse Waterlinie'** opgeleverd voor de erfgoedtafel Oude Hollandse Waterlinie - een praktische leidraad die erfgoedlocaties helpt drempels te verlagen en een diverser en inclusiever publiek te bereiken en te betrekken.

In 2026 worden daarnaast enkele belangrijke trajecten afgerond, waaronder de actualisatie van het uitvoeringskader Erfgoedlijnen en de bijbehorende werkafspraken. Binnen de Oude Hollandse Waterlinie worden afspraken gemaakt over fase 4 van het fasenmodel, waarbij de provincie een meer faciliterende rol krijgt. Tegelijkertijd start in het vierde kwartaal een verkenning naar een nieuwe erfgoedlijn, zodat bij de afronding van de Oude Hollandse Waterlinie een nieuwe lijn van start kan gaan. Ook is gestart met een nieuwe Atlas voor de erfgoedlijn Maritieme Industrie.

Wij hopen u met deze brief een goed inzicht te hebben gegeven in de projecten voor 2027 en enkele ontwikkelingen binnen de erfgoedlijnen. Wij kijken uit naar de verdere samenwerking met de zeven erfgoedtafels in de provincie Zuid-Holland.

Mocht u geïnteresseerd zijn in verhalen rondom de erfgoedlijnen of de geschiedenis van Zuid-Holland, dan kunt u een kijkje nemen op www.geschiedenisvanzuidholland.nl
Ook kunt u daar terecht voor een agenda met erfgoed gerelateerde activiteiten in Zuid-Holland.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

plv. voorzitter,

ing. R. Tieman

Bijlagen
Besluit Maatregelenpakket erfgoedlijnen 2027

Besluit vaststellen subsidieplafond 2027 Subsidieregeling erfgoedlijnen